

role of fear in the process of faith and religion birth and finds out the roots of archetypal characters. The author identifies the horror genre as a paradox one, because of the emotions it attracts with and mentions that the definitions of horror differ, so it is proposed to define the horror genre through its categories and subgenres and sees the perspective of investigation in studying the translation problems of the discussed genre.

Key words: genre, subgenre, horror fiction, gothic novel, mystics, physical emotions, cognitive emotions, religion, fear, supernatural.

Стаття надійшла до редакції 12.02.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Гудманян А. Г.

УДК 821. 134. 2 – 9 – 4. 09

А. С. Руденко

АВТОБІОГРАФІЯ ЯК МЕТАЖАНР В ІСПАНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

На сьогоднішній день проблема жанру та його розмежованості постає як ніколи актуальною, чому сприяє інша проблема – жанрове змішення, що обумовлюється взаємопроникненням елементів різних жанрів в рамках одного твору, тобто йдеться, насамперед, про переосмислення жанрової традиції. Таким чином, говорячи про розширення та водночас втрати чітких меж класичних жанрів, виникає потреба дослідження такого поняття, як «мета жанр». У вітчизняній науковій літературі, країн ближнього зарубіжжя а також іспанській проблема жанру досліджується вже не одне десятиріччя багатьма вченими, наприклад, Р. Співак [1], Н. Лейдерманом [2; 3], С. Шарифовою [4], Мерседес Лагуна Гонсалес та Хосе Ромера Кастільо [5; 6] та ін.

Метажанр розглядається, як наджанрове утворення. Існують декілька основних «метажанрових» концепцій. Наприклад, Р. Співак трактує поняття метажанру наступним чином, в її розумінні – це «структурно виражений, нейтральний щодо літературного роду, стійкий інваріант багатьох історично конкретних засобів художнього моделювання світу, об'єднаних спільним предметом художнього зображення» [1, с. 53]. Наприклад, Н. Лейдерман розглядає дане питання інакше, висуваючи таке поняття, як «старші жанри». Метажанр в такому ракурсі – це своєрідний «провідний жанр» [3, с. 331]. Ще одна концепція сформульована Є. Бурліної. Вона розглядає метажанр, як «провідний жанр» епохи. Вона відмічає його, як «пространно-часовий тип завершення твору, що склався, що виражає певну конкретно-історичну концепцію» [7, с. 45]. Також Є. Бурліна підкреслює зв'язок метажанру з

культурою часу, його функцію відтворювача цієї культури, яка є більш доміантною, ніж у простих жанрів.

Як ми бачимо, дані концепції мають деякі спільні риси та водночас відрізняються, суперечать в певній мірі одна одній. Таким чином, проблема категорії метажанру, так чи інакше, залишається відкритою та потребує подальшого вивчення.

Таким чином, мета даної роботи – дослідити та систематизувати накопичений матеріал щодо питання поширеності метажанру, а саме поширеності застосування автобіографії в іспанській прозі та поезії.

Перш за все, треба зазначити, що автобіографічна установка, якщо розглядати її з точки зору історичної перспективи, більш характерна для «нового часу», ніж для епохи античності. Можливо, що зародження самоаналізу треба шукати навіть не в античній літературі, а в ветхозавітних псалмах, книгах пророків та новозавітних посланнях. Але автобіографія – це не просто самоаналіз, для її створення потрібна певна форма побудови оповідання. У розвитку автобіографії можна простежити чотири (що не пов'язані хронологічно між собою) періоди: вони збігаються з епохами потрясінь та переворотів. У подібних обставинах окремі творці прагнули до самовираження, таким чином зароджувався жанр автобіографії.

Але треба мати на увазі, що для того, щоб твір справді відповідав параметрам автобіографічного твору, він повинен включати конкретні складові, таким чином, розрізняють декілька варіантів автобіографії, поперше, відносно співвідношення фізичних та «ментальних» подій – скільки місця відводиться, з одного боку, вчинкам, спостереженням та оточенню автора, а з іншого – його думкам та переживанням. По-друге, автобіографії розрізняють щодо різноманітності та широти поставлених проблем, що в свою чергу, залежить від можливостей та життєвого досвіду автора, від характеру його інтересів й світогляду. По-третє, мають місце відмінності морального аспекту, частково обумовлені деякими додатковими факторами: «активністю» та надійністю пам'яті автобіографа, його чесністю та об'єктивністю, відвертістю, з якою він розповідає про себе або оцінює ті чи інші обставини. І нарешті, автобіографії відрізняються щодо своїх художніх характеристик – вміння, з яким автор відбирає найважливіше, організує матеріал, оцінює взаємозв'язки причин та наслідків та виявляє єдиний план зі всього різноманіття життєвих явищ. Мета автобіографії – представити життя (або яку-небудь її частину) як щось ціле, коли події, що описуються відділені від нинішнього часу деяким часовим проміжком, і автор може ставитись до них більш або менш об'єктивно, а події вже встигли придбати з його погляду більшу або меншу осмисленість [8].

Як було зазначено раніше, автобіографія, точніше застосування її елементів в світовій літературі було розпочато з давніх часів, але ж широкого розвитку та вдосконалення техніки письма було здобуто переважно в XIX-XX ст.. Отже, стосовно цього питання у світовій

науковій літературі здобуто достатньо матеріалів, але є грандіозна перспектива розвитку, оскільки людська думка розвивається, еволюціонує, прагне певних вдосконалень, тому з'являються нові твори, а з ними й свіжий погляд на «ті ж самі» питання та техніки відображення цих думок, тобто техніки письма. Таким чином, вивчення питання щодо розповсюдженості жанру автобіографії в іспанській літературі (прозі та поезії) є актуальним, тому що на сьогоднішній день іспанська література, а саме даний аспект, є маловивченим вітчизняними дослідниками.

Таким чином, поглянемо на розвиток та місце автобіографії, як метажанру в літературі Іспанії.

Жанр автобіографії є достатньо поширеним в світовій літературі, особливо сучасній. До цього жанру зверталися та продовжують звертатися багато видатних письменників різних країн, наприклад, Е. Бронте, Л. М. Толстой, С. Цвейг, а також іспанські письменники-прозаїки та поети, а саме Р. Альберті, М. Делібес, Ф. Г. Лорка, А. Мачадо, М. де Унамуно, а також багато талановитих латиноамериканських письменників: І. Альєнде, М. В. Льоса, Г. Г. Маркес та ін.

В іспанській науковій літературі останнім часом спостерігається активна дослідницька робота щодо даного питання. Одним з видатних науковців, є Хосе Ромера Кастільо [6; 9], до досвіду якого ми неодноразово звертаємося у межах даної роботи, також Альберто Гонсалес Трояно [10], Мерседес Лагуна Гонсалес [5] та ін.

Отже, розглянемо декілька аспектів поставленої проблеми, а саме: що являє собою автобіографія як метажанр в іспанській літературі, її зародження та розповсюдженість в літературі ХХ ст. та сучасній.

Іспанські дослідники вказують на те, що поняття «автобіографія» входить до іспанської літератури в ХІХ ст. Саме цей період стає епохою, в якій цей термін набуває особливого рельєфу, відображаючи сучасний характер цього нового літературного жанру, пов'язуючи особливості буржуазного письма та нової ідеології індивідуалізму.

Згідно з А. Г. Трояно твори-мемуари, автобіографії (і в певному сенсі деякі типи листування та книги про пригоди та мандри) з'являються та набувають розвиток протягом ХVІІІ-ХІХ ст., а також набувають характеристики, які дозволяють класифікувати їх, як окремий специфічний «блок», з відмінними ознаками «іншого» письма не тільки відносно спроб письменників попередніх століть, але й відносно власного літературного виробництва в рамках епохи.

Головним чином подібні твори, перш за все, є спрямованими на відтворення реального досвіду, представляють своєрідне правдиве свідоцтво, яке за своєю природою виключає будь-яку спробу щодо існування фікції. Як наслідок, у творах даного типу відтворюється реальний світ – суспільне життя або приватне, інтимне в більшому або меншому ступеню [10, с. 243–245]. Трояно також вказує на взаємозв'язок жанру автобіографії з культурою часу.

Щодо розвитку автобіографії в сучасному літературному просторі, то ситуація є на стадії вивчення та розробки. Так наприклад, Х. Р. Кастільо в деяких з своїх праць вказує на неоднорідність автобіографії, як літературного явища, підтверджуючи вищевказані теоретичні обґрунтування: «автобіографія з одного боку сприймається багатьма, як літературний жанр, з іншого – як різновид письма всередині одного оповідання в різних проявах (автобіографія, мемуари, щоденники, епістолярні твори, автопортрети)» [9, с. 241 – 244]. Також Х. Р. Кастільо відзначає особливий розвиток та поширеність жанру в Іспанії в останні десятиріччя.

Так, наприклад, якщо ми звернемося до деяких видатних іспанських письменників та поетів ХХ ст. та сучасності, зможемо побачити, що автобіографічний жанр використовується дуже широко, але це не означає, що всі з наведених далі творів являються повним, абсолютним відображенням життя письменника. Скоріше річ іде про застосування елементів власного життєвого досвіду для реалістичного та вірогідного відображення певних історичних, соціальних та, нарешті, приватних, інтимних подробиць власного життя. Так, А. Мачадо, видатний іспанський поет, який належав до покоління письменників «Покоління 1898», неодноразово використовує власний життєвий досвід, щоб передати щирість та глибину своїх почуттів щодо певної життєвої ситуації, відтворюючи істинну картину світу. У своїх поетичних збірниках «Soledades» та «Campos de Castilla» поет часто звертається до спогадів дитинства та юних років, до близьких серцю міст, які він неодноразово відвідував, а також уводить до цього списку власний багатий досвід мандрів по країні та зарубіжжю. Але не тільки ці автобіографічні елементи уводить поет в свої поетичні твори. Наприклад, в творчості А. Мачадо є низка віршів, присвячених його дружині Леонорі, яка дуже рано пішла з життя. Таким чином, з'явилися вірші, наприклад, «Una noche», «Allá en las tierras altas». Вважаємо, що дані поетичні твори можна назвати автобіографічними до певної міри, оскільки поет пише про свою власну втрату, відкриваючи власні переживання та горе, кохання та біль. Особливо у вірші «Una noche» перед читачем постає реальна картина тієї страшної ночі, коли Леонор помирає. Через певну систему образів А. Мачадо відображає душевний стан на той момент, розкриваючи правду свого болю.

Творчість А. Мачадо припадає на першу половину ХХ ст., тому логічним буде продовжити пошуки щодо поширеності автобіографічного жанру в літературі другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Безумовно, даний пошук може привести до великого списку імен, але у даній роботі ми звернемося до значущого імені в іспанській літературі – Мігеля Делібеса. Творчість письменника охоплює більш ніж половину сторіччя, переходячи з ХХ до ХХІ ст. У своїх творах М. Делібес неодноразово звертається до власного життєвого досвіду або досвіду своєї родини. До пера М. Делібеса належить велика кількість творів, тому ми відзначимо

лише деякі з них, що мають певні автобіографічні риси. Як вказує Х. Р. Кастільо, багато творів письменника відзначені автобіографічними характеристиками.

Так, в пригодах «Щоденник одного мисливця (Diario de un cazador)», «Листи чоловіка шістдесяти років, закоханого в життя (Cartas de amor de un sexagenario voluptuoso)» розкриваються деякі з пристрастей письменника: полювання, любов до природи, інтереси та жага до життя. Наприклад, в творі «Мое життя на свіжому повітрі (Mi vida al aire libre)» взагалі відкриваються конкретні життєві події М. Делібеса, але в межах даного твору автор здебільшого звертається до свого дитинства: пригоди та заняття різноманітними видами спорту. Все дитинство письменника пройшло на природі, тому було повним активних фізичних вправ [6]. Спорт став «пригодою» всього життя письменника. Треба зазначити, що це є не просто спогадами дитинства, але на тлі певних історичних подій, свідком яких він став, і через які разом із своїми спортивними пригодами проводить читача через серію контекстів, які відображають соціальну дійсність часу, яке вміщує твір.

Все, що є розкрито письменником в «Мое життя на свіжому повітрі (Mi vida al aire libre)», займало важливе місце в його житті, і навіть в одному зі своїх інтерв'ю вже в прихилому віці Делібес зізнався: «Мое життя на свіжому повітрі» – це результат моєї прихильності до відкритого простору ... я говорю про свіже повітря не просто тому, що там провів велику частину свого життя, але тому, що розумію, що саме цікавить читачів в автобіографічному оповіданні – це не професійна сторона життя, а саме скрите обличчя ... я не зробив нічого більше, ніж просто надав можливість насолоджуватися природою...» [11]. Також саме в цій бесіді М. Делібес сказав, що жалкує, що не провів всього життя на відкритому просторі.

Безумовно, наведені нами приклади не є вичерпними, оскільки іспаномовна література активно розвивається, набуваючи великого арсеналу талановитих імен. Але в даній роботі, що є пошуковим дослідженням, метою було розглянути певні закономірності щодо поширеності автобіографії, як метажанру.

Отже, виходячи з вищенаведених прикладів, ми можемо бачити, що автобіографія як метажанр посідає достатньо впевнену позицію в іспанській літературі, проявляючись не тільки в прозі, але й в поезії. Також підтверджується одна з концепцій щодо особливостей автобіографії, як метажанру, а саме пов'язанність автобіографічного початку з культурою та вимогами часу. Сучасне суспільство, яке живе дуже швидкими темпами та має мало можливостей для щирого, відкритого спілкування, має певні вимоги щодо освідомлення місця людини в системі часу, дії, тому і з'являється певна вимога до «відкритої» літератури. Автобіографічні твори сприяють цінному обміну досвідом, оскільки направлені на реалістичне відображення картини світу. Зрозуміло, що автобіографія або мемуари не можуть стати тим

ідеальним або справді об'єктивним виміром реальності, але в змозі поділитися часткою чийогось реального світовідчуття та відвертого спілкування. Таким чином, у даного наджанрового утворення є багато перспектив для подальшого розвитку, а також розкривається широке поле для подальших досліджень.

Список використаної літератури

- 1. Спивак Р. С.** Русская философская лирика. Проблемы типологии жанров / Р. С. Спивак. – Красноярск : Изд-во Краснояр. ун-та, 1985. – 53 с.
- 2. Лейдерман Н. Л.** Жанровые системы литературных направлений и течений / Н. Л. Лейдерман // Взаимодействие метода, стиля и жанра в советской литературе: сб. науч. трудов. – Свердловск, 1988. – С 7.
- 3. Лейдерман Н. Л.** Соцреалистический метажанр и его потенциал // Русская литература XX века: закономерности исторического развития. Книга 1. Новые художественные стратегии / Н. Л. Лейдерман, Е. Н. Володина. – Екатеринбург, 2005. – 331 с.
- 4. Шарифова С. Ш.** Современные тенденции развития романа и их влияние на жанровое смешение / С. Ш. Шарифова // Известия Самарского научного центра Российской академии наук. – Т. 13. – № 2(5). – Самара, 2011. – С. 1236 – 1245.
- 5. Laguna Gonzales M.** La escritura autobiográfica [Електронний ресурс] / Mercedes Laguna Gonzales. – Режим доступу к журн. : <http://www.filosofiyaliteratura.org/Literatura/escrituraautobiografica.htm>.
- 6. Romera Castillo, José.** Escritura autobiográfica de Miguel Delibes [Електронний ресурс] / José Romera Castillo. – Режим доступу к журн. : <http://www.uned.es/centro-investigacion-SELITEN@T/pdf/autobio/114.pdf>.
- 7. Бурлина Е. Я.** Культура и жанр: Методологические проблемы жанрообразования и жанрового синтеза / Е. Я. Бурлина. – Саратов : Изд-во Сарат. ун-та, 1987 – 45 с.
- 8. Гинзбург Л. Я.** О психологической прозе / Л. Я. Гинзбург. – Л. : Худ. лит., 1977. – 338 с.
- 9. Romera Castillo J.** Escritura autobiográfica en España: Apuntes bibliográficos sobre los años ochenta // AИH. Actas X / José Romera Castillo. – Madrid, 1989. – P. 241-248.
- 10. Gonzales Troyano A.** La autobiografía en la literature española del siglo XIX: Referencias para una aproximación // Anales de la univesidad de Cádiz/ Alberto Gonzales Troyano. – 1991 – 1992. – P. 243 – 247.
- 11. García Dominguez R.** Todo Delibes. Mi vida al aire libre, memorias deportivas del escritor [Електронний ресурс] / Ramón García Dominguez. – Режим доступу к журн. : <http://www.elnortedecastilla.es>.

Руденко А. С. Автобіографія як метажанр в іспанській літературі

Дана стаття є пошуковим дослідженням щодо вивчення поширеності автобіографії як мета жанру. Мета роботи - дослідити та систематизувати накопичений матеріал щодо питання поширеності метажанру, а саме поширеності застосування автобіографії в іспанській прозі та поезії. Також в межах даного дослідження акцентується увага

щодо однієї з метажанрових концепцій – зв'язок автобіографії з культурою часу, що дозволяє розкрити актуальність проблеми відносно сучасної літератури.

Ключові слова: літературознавство, іспанська література, автобіографія, метажанр.

Руденко А. С. Автобиография как метажанр в испанской литературе

Данная статья является предварительным исследованием относительно изучения распространенности автобиографии как метажанра. Цель работы – исследовать и систематизировать имеющийся материал относительно распространенности метажанра, а именно использования автобиографии в испанской прозе и поэзии. Также в рамках данного исследования акцентируется внимание на одной из метажанровых концепций – связь автобиографии с культурой времени, что позволяет раскрыть актуальность проблемы в условиях современной литературы.

Ключевые слова: литературоведение, испанская литература, автобиография, метажанр.

Rudenko A. S. Autobiography As a Genre in Spanish Literature

The article is a preliminary study of a popularity of autobiography as a genre. The article is aimed at investigation and systematization of the existing material as for the problem of the popularity of genre, in particular autobiography in Spanish prose and poetry. The investigation demonstrates certain historical analysis as for the appearance and the development of autobiography as a literary genre, classifying the subgenres of autobiographical texts. The given aspects view the works of M. Delibes and A. Machado performing two different realities according to historical periods and directions, prose and poetry. Also in the investigation takes a special place one of the genre conceptions, special connection of autobiography with the culture of the day. It is shown that autobiography as a genre has a lot of perspectives for further study nevertheless it has a very confident position now, performing itself in prose and poetry. Mostly the investigation is built on the studies of Spanish researchers especially a practical part. The study of the given question led to the results, which demonstrates the necessity of further research. This helps to reveal the topicality of the problem in a modern literature.

Key words: literature study, Spanish literature, autobiography, genre.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Галич О. А.